

באר ה"אור הזחיים הקדוש"

פרשת במדבר פ"ה

סדר למד ב"אור הזחיים" הקדוש כתקנת מורינו הגאון רבי אלימלך בודמן שליט"א

שהלא אדרבא בהשכיל על דבר אנו רואים שחסרו יותר ממה שחסרו במעשה העגל הגם שלא היו עסוקים במלאכת המשכן:

אכן לפי מה שעלה בידינו שכל שבט לוי שוקלים שקלים (שקלים פ"א מ"ג) אין קושיא, כי במספר שבפרשת פקודי היו הלויים בכלל המספר אבל במספר שלפנינו לא נכנסו הלויים, ומעתה הרי שהוסיפו כל מספר הלויים, ולזה אמר בסמוך למספר והלויים לא התפקדו בתוך בני ישראל, ולא היה צריך לומר שהנני רואה שלא התפקדו במספר הקודם, והן אמת אם אמר הכתוב כאשר צוה ה' כמו שאמר הכתוב אחר פרשת הדגלים הייתי אומר כי בא להשמיענו שקיימו מאמר ה' שצוה שלא יפקדו אותם, וממה שלא אמר אלא והלויים לא התפקדו בתוכם הרי זה מראה באצבע כי נתכוון לומר אל תתמה על המספר שהוא בשוה למספר הקודם בלא תוספת והלויים לא התפקדו והרי לפניך היתרון:

ופירוש דברי הפסיקתא יציץ וזרח, כי מה שמצינו חשבון עצום כזה ששוה במספר ב' לשלפנים זה יגיד כי הן הנה שהיו במספר הראשון ובששה חדשים שבין ב' המספרות לא נעדר מהם אחד והנוספין במספר מלאו חסרון מספר הלויים שהיו בכלל הראשון ולא בכלל מספר השני, ולזה נתחכם ה' לומר למשה לשאת את ראש בני ישראל ביום אחד לחודש הב' וגו' בכיוון שהיה זמן שהגיע המספר למספר הראשון לבד הלויים להעריך במה שאמר בפסיקתא שהמספר עצמו הא' היה כמספר הב' ולא מת א' ונכנס אחר במקומו, והטעם לצד שהיו עסוקים במלאכת המשכן על דרך (מניסד) ואתם הדבקים בה' חיים כלכם, ונוכל לומר גם לדברי המדרש שהביא רש"י שכשבא להשרות שכינתו בתוכם וכו' שבחר בזמן זה לטעם הנזכר:

מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַלָּה כָּל יֵצֵא צֶבֶא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצִבְאָתָם אֹתָהּ וְאַהֲרֹן: (א' ג')

תפקדו אותם. חזר לומר כן ולא הספיק במה שקדם לומר שאו את ראש וגו'. להעריך בכוונת אומרו שאו שיכוין על פי דבריהם ז"ל (ילקוט בן) שאמרו שנתקנאו או"ה בישראל מה ראו להתקרב וכו' אמר להם הקדוש ברוך הוא הביאו לי ספר איקונין שלכם ונמצא כל אחד אינו יודע מאיזו משפחה הוא עד כאן. הרי כי יקפיד ה' על היחוס ויושפל כל החסר ספר איקונין, לזה כשבא ה' לצוות לפקד בני ישראל קדם לומר שאו לשון נשיאות ורוממות למצוא לכל א' ספר איקונין מה שאין כן באו"ה, ואחר כך ביאר מה היא המעלה מבין עשרים שנה וגו' תפקדו אותם, ומעתה צריכה לגופה:

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר: {א' א'}

במדבר סיני וגו'. רז"ל דרשו (במדבר פ"ה) הבנות יקרות בפסוק זה, ונשאר להעיר למה לא הושה ה' מדותיו יתברך בשיעור הדברים, כי כשהזכיר הודעת המקום הקדים מחברת הכללות שהוא מדבר סיני ואחר כך הזכיר פרט המקום ואמר באהל מועד, וכשהזכיר הודעת הזמן הקדים זכרון פרט הזמן ואמר באחד לחודש השני ואחר כך הזכיר מחברת כללות הזמן ואמר בשנה השנית:

ונראה כי הכתוב אדרבא השכיל לדבר בשיעור שוה, והוא על דרך אומרים (ב"ר פס"ח) הנה מקום אתי שמקומו של הקדוש ברוך הוא הוא טפל לו, ולערך זה יהיה טפל כל המקום לגבי המקום אשר חונה שם האלהים, ומעתה מחברת הכללות הוא אהל מועד והמדבר הוא פרט טפל לו, ולהעריך הכתוב בכוונה זו סדר סמוך לזה מאמר באחד לחודש וגו' בשנה השנית, אם כן מאמר באהל מועד הוא מחברת הכללות ולזה נסדר באחרונה כסדר שנה השנית שנסדר אחר מאמר באחד לחודש, ותדע כמה הוא מופלג מקום אשר ה' שם ממה שמצינו שבב' אמות שבין בדי הארון עמדו רווחים ס' ריבוא של ישראל (ב"ר פ"ט), הרי שהגם שהוא לעין מועט הוא מרובה לצד השוכן בו ברוך הוא:

שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל זָכָר לְגִלְגָּלָתָם: (א' ב')

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבותם במספר שמות כל זכר לגלגלתם: (א' ב'). צריך לדעת מספר זה למה. ורש"י ז"ל הביא דברי המדרש שאמרו כי כשבא להשרות שכינתו בתוכם חזר למנותם ע"כ, וזה לא יספיק ליישוב הפשט, כי היה לו למנותם קודם חודש ניסן לא אחר כך, גם בהפלגת זמן חודש ימים, ונראה לי בהקדים לחקור זאת, כי במספר שאחר העגל שהוא מספר שבפרשת פקודי באו לכלל חשבון ו' מאות אלף וג' אלפים וה' מאות ונ' שיש במספר זה נוסף על מספר יוצאי מצרים שלשת אלפים וה' מאות וחמישים בהמשך זמן ששה חדשים הגם שכילה בהם העגל בג' מיני מיתות, מגפה, חרב בני לוי, השקאת אפר העגל, ובמספר שלפנינו שהוא אחר ו' חדשים אחרים ממספר הב' רואני שלא הוסיפו על מספר הקודם לו אפילו אחד. והדבר כמעט זר למאוד שלא הוסיפו, שאין יתכן שבהמשך זמן זה לא יבואו מהם לכלל עשרים, ומה גם שלא אירע להם חסרון ונוסף שהיו עסוקים במלאכת המשכן:

ויגדל הקושיא לפי מה שאמרו בפסיקתא (זוטרתא) וזה לשונם ויהיו כל הפקודים וגו' ולהלן הוא אומר בקע וגו' לשש מאות אלף וגו' למדנו שכל זמן שהיו ישראל עסוקין במלאכת המשכן לא חסרה מהם נפש אחת ע"כ. דבריהם ז"ל לפי הנראה רחוקים,

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת במדבר פ"ה

במקומו, ואם תאמר למה אין הלויים פודים כמו כן מאז והלאה את הבכורות, ולא יצטרכו ישראל פדיון לבכוריהם, יש לומר כי אותם הלויים כבר נכנסו תחת הבכורות שהיו אז ואת בניהם הקים ה' תחת אבותיהם שהרי נתקדשו הם ובניהם עד עולם. ואולי כי לזה כפל ה' במאמרו במה שכתב בפסוק ואני הנה לקחתי את הלויים וגו' והיו לי הלויים פירוש הוחלטו הם ובני בניהם, מעתה אין לוי שיפדה בכור ישראל הבא אחר כן פטר רחם:

קח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלויים תחת בהמתם והיו לי הלויים אני ה' : {ג' מ"ה'}

וכיון לי כלויים אני ה'. הכונה במאמר אני ה', לומר שהגם שאמרו רבותינו ז"ל (ילקוט פס"ד) עתידה עבודה שתחזור לבכורות, לא ירדו הלויים מהיות לה', והוא אומרו והיו לי אני ה' כשם ששמי לעולם ועד כמו כן יהיו לי הלויים:

ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל הקדש תקח עשרים זרה השקל: {ג' מ"ז'}

ולקחת חמשת וגו'. צריך לדעת למה אמר ולקחת בוא"ו כיון שמאמר זה הוא גזרת מאמר ואת פדויי השלשה וגו', ואולי כי בזה העיר כוונת כתוב הקודם לזה ואת פדויי השלשה וגו' שגזרתו הוא מבכור בני ישראל פירוש שיקח פדיון בכורות העודפים על הלויים מאת הבכורות ולא מהלויים, שתעלה על דעתך לומר שכדרך שפדו בבהמת הלויים בהמתם כמו כן יפדו הנותרים מהם וקל וחומר הוא, תלמוד לומר מבכור בני ישראל פירוש יהיה הפדיון, וכן אמר במעשה ויקח משה וגו': מאת בכור בני ישראל לקח את הכסף, והוסיף לומר מצוה שניה שיהיה הפדיון ה' שקלים, והוא אומרו ולקחת בתוספת וא"ו, וחזר לומר תקח, שיקח השקל בשקל הקודש שהוא כפול, ושדבר זה מעכב בפדיון:

ויתן משה את כסף הפדוים לאהרן ולבניו על פי ה' כאשר צוה ה' את משה: {ג' נ"א'}

ויתן משה וגו' כאשר צוה ה' וגו'. קשה אחר שאמר הכתוב על פי ה' מה מקום לומר כאשר צוה ה' וגו'. ונראה כי לצד שיש במעשה זה הטבה לאהרן אחיו ובניו, ויש מקום לומר כי היה למשה נחת רוח להטיב לאחיו, לזה בא הכתוב ושלל בחינת מחשבה זו ממשה שלא חשב במעשה זה רצון הנתינה לאחיו אלא לקיים מאמר ה' היה לו החפץ במעשהו:

ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתילדו על משפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם: {א' י"ח'}

ואת כל העדה וגו' באחד לחודש. יודיע הכתוב כי ביום עצמו נקהלו היהודים על הדבר, והדבר יגיד שכל אחד היה לו יחוסו אצלו בלא טורח הראיה והעדיות, גם שבו ביום הוכרו היחוסין של כולן, והוא אומרו ויתילדו סמוך למאמר באחד לחודש וגו': כאן מדגין

ויהיו בני ראובן בכר ישראל תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות לגלגלתם כל זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: {א' כ'}

כל יוצא צבא. אמר הכתוב כן בכל פרטי המספר, לומר שלא היה אחד מכל הבאים לכלל המספר שלא היה ראוי לצאת בצבא אלא כולן גבורי כח, והוא אומרו כל פירוש כל אחד מהם יוצא צבא. וזה נס שאינו באומות שאי אפשר שלא ימצא בכל המספרים שלהם אחד שאינו ראוי לצאת בצבא:

ואלה תולדת אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני: {ג' א'}

תולדות אהרן ומשה וגו'. ולא מנה אלא תולדות אהרן, לומר כי בני אהרן יחשבו על משה לצד שהוא התפלל בעדם וחיו דכתיב (דברים ט) ובאהרן התאנף ה' להשמידו וגו', ואמרו ז"ל (ויק"פ פ"ו) שהועילה תפלתו להציל אלעזר ואיתמר, ואומרו ביום דבר וגו' לומר זמן שהתפלל עליהם, וכלל עוד בזה סיבת קבלת תפלתו שהוא לצד שדבר ה' אליו בהר סיני ונעשה ציר נאמן לה' בקבלת התורה:

וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקרבם אש זרה לפני ה' במדבר סיני ובנים לא היו להם ויכהו אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם: {ג' ג'}

אלה שמות וגו' המספרים וגו'. חזר לומר אלה שמות פעם ב' ולא הספיק במה שאמר בפעם א' אלה שמות וגו' ולגמור אומר המשווחים וגו', נתכוין למעט שלא נמשחו אלא אלו, ולזה דקדק לומר אלה למעט זולתם, ומפסוק ראשון לא נשמע זה לצד שאמר ואלה שלא תשמע שפסל עם בני ישראל שקדמו להם והבן:

פקד את בני לוי לבית אבתם למשפחתם כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם: {ג' ט"ו'}

כל זכר מבן חודש וגו'. טעם מבן חודש, כפי זמן אשר באו המה תחתיהם שהם הבכורות, ולמה יתן הבכור פדיונו כיון שיש לו בן לוי

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א